

SAMI NAÏR: “L’ALFABETITZACIÓ DE LES FAMÍLIES, SOBRETOT DE LES MARES, ÉS ESSENCIAL”

El polítòleg, sociòleg i expert en migracions aporta claus per entendre què hi passa a les perifèries franceses, quin paper juga la laïcitat al sistema educatiu francès i com la globalització està minant el servei públic.

EL DIARI DE L’EDUCACIO. 23/11/2015

***SAMI *NAÏR: “La ALFABETIZACIÓN DE LAS FAMILIAS, SOBRE TODO DE LAS MADRES, ES ESENCIAL”**

El politólogo, sociólogo y experto en migraciones aporta claves para entender qué pasa a las periferias francesas, qué papel juega la laicidad al sistema educativo francés y como la globalización está minando el servicio público.

PAU RODRIGUEZ

Quin és l’impacte de la globalització en el sistema educatiu? Aquesta és la pregunta que ens havia de respondre Sami Naïr i, de fet, amb aquest objectiu estava convidat a impartir una xerrada a la Universitat de Girona. Però els atemptats de París divendres ho han sacsejat tot: també, com no podia ser d’una altra manera, les preguntes de la conversa amb aquest catedràtic de ciència política, filòsof, sociòleg i expert en moviments migratoris. Sense buscar les causes concretes que han empès alguns joves a cometre aquestes atrocitats, amb Naïr intentem esbrinar el per què de l’exclusió social profunda que pateixen les perifèries franceses, el paper que juga la laïcitat en les escoles d’un país que es qüestiona contínuament sobre la seva identitat -“el Déu de l’escola és la raó”, proclama- o com la globalització està minant allò comú -on s’hi troba el sistema escolar- en benefici de l’interès privat.

Cuál es el impacto de la globalización en el sistema educativo? Esta es la pregunta que nos tenía que responder Sami Naïr y, de hecho, con este objetivo estaba invitado a impartir una charla en la Universitat de Girona. Pero los atentados de París viernes lo han sacudido todo: también, como no podía ser de otro modo, las preguntas de la conversación con este catedrático de ciencia política, filósofo, sociólogo y experto en movimientos migratorios. Sin buscar las causas concretas que han empujado algunos jóvenes a cometer estas atrocidades, con Naïr intentamos averiguar el por qué de la exclusión social profunda que sufren las periferias francesas, el papel que juega la laicidad en las escuelas de un país que se cuestiona continuamente sobre su identidad -“El Dios de la escuela es la razón”, proclama- o como la globalización está minando aquello común -donde se encuentra el sistema escolar- en beneficio del interés privado.

Es compleixen 10 anys de l'esclat de violència a les *banlieues* de París. Però el problema ve de lluny. La *haine*, rodada el 1995, ja deixava constància de l'exclusió profunda en què viuen milers de joves. Què ha passat durant tant temps a les perifèries franceses?

Primer de tot, cal deixar clar que els atemptats no tenen res a veure amb les *banlieues*. A França n'hi ha moltes, de *banlieues*, sobretot en ciutats industrials. Són barris d'exclusió i marginació, on hi viuen cinc o sis milions de persones. És una catàstrofe a nivell d'habitatge, sanitat i integració laboral. I és una situació econòmica i social que depèn del fracàs de les polítiques econòmiques de l'Estat. A més, a les *banlieues* hi ha poblacions determinades, sobretot provinents de països excolonitzats, com Argèlia, el Marroc, Tunísia o d'altres subsaharians.

Se cumplen 10 años del estallido de violencia en los suburbios de París. Pero el problema viene de lejos. La *haine*, rodada el 1995, ya dejaba constancia de la exclusión profunda en que viven miles de jóvenes. Qué ha pasado durante tanto tiempo a las periferias francesas?

Antes que nada, hay que dejar claro que los atentados no tienen nada que ver con los suburbios. En Francia hay muchas *banlieues*, sobre todo en ciudades industriales. Son barrios de exclusión y marginación, donde viven cinco o seis millones de personas. Es una catástrofe a nivel de vivienda, sanidad e integración laboral. Y es una situación económica y social que depende del fracaso de las políticas económicas del Estado. Además, en las *banlieues* hay poblaciones determinadas, sobre todo provenientes de países excolonizados, como *Argèlia, Marruecos, Túnez u otros subsaharianos.

Què entén per exclusió?

A més del que li deia, les famílies ja no juguen el paper tradicional de vector de la transmissió de valors, perquè es troben en situació d'esclat. Són problemàtiques, els vincles estan desapareixent... Això és el que fa que una part molt petita dels joves, veient-se sense futur, es transformin en presa de l'estratègia de moviments integristes a escala regional, sobretot de l'Orient Mitjà. Es tracta d'un problema social global.

Qué entiende por exclusión?

Además de lo que le decía, las familias ya no juegan el papel tradicional de vector de la transmisión de valores, porque se encuentran en situación de estallido. Son problemáticas, los vínculos están desapareciendo... Esto es el que hace que una parte muy pequeña de los jóvenes, viéndose sin futuro, se transformen en presa de la estrategia de movimientos integristas a escala regional, sobre todo del Oriente Medio. Se trata de un problema social global.

Per què s'ha arribat a aquest extrem de marginació a França?

Igual que a Espanya, Itàlia, Grècia: 25 anys de polítiques econòmiques dictades per la comissió de Brussel·les han reduït dràsticament les despeses dels estats, perquè el que interessa és el Pacte d'Estabilitat. Han transformat la funció dels estats, de creació d'equilibri social amb polítiques públiques, en

austericides.

Por qué se ha llegado a este extremo de marginación en Francia?

Igual que en España, Italia, Grecia: 25 años de políticas económicas dictadas por la comisión de Bruselas han reducido drásticamente los gastos de los estados, porque lo que interesa es el Pacto de Estabilidad. Han transformado la función de los estados, de creación de equilibrio social con políticas públicas, en austeridad..

Davant una problemàtica tan global, amb unes famílies discapacitades per la seva funció, quin paper juga el sistema educatiu?

Depèn de les polítiques de l'Estat. Un sistema educatiu sense recursos està condemnat al fracàs. És així de senzill. N'hi ha prou de treure recursos a escoles i universitats perquè tot vagi malament. La resposta dels que volen retallar és: 'Ho fem perquè la gent no treballa i cal privatitzar'. Un sistema educatiu privat significa que els que tenen diners poden accedir a l'educació i els que no, són carn de *banlieu*. El sistema francès, però, segueix sent molt competitiu en general, per la vella tradició republicana i per l'esforç dels mestres. Però quan s'ofega el sistema no se li pot demanar tenir èxit.

Ante una problemática tan global, con unas familias incapacitadas para su función, qué papel juega el sistema educativo?

Depende de las políticas del Estado. Un sistema educativo sin recursos está condenado al fracaso. Es así de sencillo. Basta de sacar recursos en escuelas y universidades para que todo vaya mal. La respuesta de los que quieren recortar es: 'Lo hacemos porque la gente no trabaja y hay que privatizar'. Un sistema educativo privado significa que los que tienen dinero pueden acceder en la educación y los que no, son carne de suburbio. El sistema francés, pero, sigue siendo muy competitivo en general, por la vieja tradición republicana y por el esfuerzo de los maestros. Pero cuando se ahoga el sistema no se le puede pedir tener éxito.

De fet, li demanem molt al sistema educatiu com a compensador d'unes desigualtats que provenen de la pobresa de les famílies i d'un urbanisme que les arracona.

Tot va junt. Les famílies no transmeten la cultura com abans. Per raons sociològiques, són cercles familiars de sectors molt poc cultes. La televisió, les xarxes socials... tot això fa que la capacitat de transmetre unilineal de les famílies hagi esclatat.

De hecho, le pedimos mucho al sistema educativo como compensador de unas desigualdades que provienen de la pobreza de las familias y de un urbanismo que las arrincona.

Todo va junto. Las familias no transmiten la cultura como antes. Por razones sociológicas, son círculos familiares de sectores muy poco cultos. La televisión, las redes sociales... todo esto hace que la capacidad de transmitir unilineal de las familias haya estallado.

Sami Nair durant l'entrevista a la UdG. /Carles Palacio

En aquesta Europa mestissa sobre la qual vostè escriu, i que ja és una realitat, quins valors de convivència pot transmetre una mestra que té un 90% d'alumnes d'origen en una dotzena de països diferents? Quina és la identitat comuna que cal reforçar?

Primer: no s'ha de fer èmfasi en les diferències. A l'escola no hi ha diferències d'origen, es queden a la porta. El color de pell, la religió... No existeixen. A l'escola allò important és el saber: els alumnes passaran, però el saber es queda. La ideologia de la diferència no ha d'entrar a l'escola, que és territori d'allò comú. El bé comú. Segon: s'ha de transmetre la cultura del país d'acollida, en el vostre cas la catalana. Conèixer la història, transmetre el passat... Jo a França em vaig identificar amb els filòsofs del segle XVIII. I tercer: hem d'inculcar els valors que ens permeten viure conjuntament. El valor de la raó, el de la crítica, el de la igualtat, la llibertat i la solidaritat. Aquest és un nucli de valors comuns, que integren dins seu tota la resta, i l'hem de transmetre de manera sistemàtica. I a l'escola, amb el valor de la raó per sobre de tots. El Déu de l'escola és la raó.

En esta Europa mestiza sobre la cual usted escribe, y que ya es una realidad, qué valores de convivencia puede transmitir una maestra que tiene un 90% de

alumnos de origen en una docena de países diferentes? Cuál es la identidad común que hay que reforzar?

Primero: no se tiene que hacer énfasis en las diferencias. En la escuela no hay diferencias de origen, se quedan a la puerta. El color de piel, la religión... No existen. En la escuela aquello importando es el saber: los alumnos pasarán, pero el saber se queda. La ideología de la diferencia no tiene que entrar a la escuela, que es territorio de aquello común. El bien común. Segundo: se tiene que transmitir la cultura del país de acogida, en vuestro caso la catalana. Conocer la historia, transmitir el pasado... Yo en Francia me identifiqué con los filósofos del siglo XVIII. Y tercero: tenemos que inculcar los valores que nos permiten vivir conjuntamente. El valor de la razón, el de la crítica, el de la igualdad, la libertad y la solidaridad. Este es un núcleo de valores comunes, que integran para sus adentros todo el resto, y lo tenemos que transmitir de manera sistemática. Y en la escuela, con el valor de la razón por encima de todos. El Dios de la escuela es la razón.

Quin paper juga en tot això, precisament a França, la laïcitat? Una part de la dreta ha fet campanya per la retirada dels menús 'halal' als centres emparant-se en la laïcitat. Li sembla correcte?

El problema és de fons. Els musulmans i els jueus diuen que mengen 'halal' i 'kosher', respectivament. Però és que en algunes cantines el divendres no es menja carn, sinó peix. Per què uns sí i altres no? Darrere d'això hi ha el debat sobre la laïcitat. Els francesos van fer una guerra social per aconseguir-la. La religió és un assumpte privat, no públic. Però en cap cas es tracta d'una guerra contra les religions: la laïcitat és una ideologia de l'emancipació, no de la dominació. És la Il·lustració. Però les esglésies, mesquites i sinagogues mai han renunciat a guanyar espai públic. El seu somni és tornar a ser el centre de l'educació.

Qué papel juega en todo esto, precisamente en Francia, la laicidad? Una parte de la derecha ha hecho campaña por la retirada de los menús "halal" a los centros amparándose en la laicidad. Le parece correcto?

El problema es de fondo. Los musulmanes y los judíos dicen que comen "halal" y "kosher", respectivamente. Pero es que en algunas cantinas el viernes no se come carne, sino pescado. Por qué unos sí y otros no? Detrás de esto hay el debate sobre la laicidad. Los franceses hicieron una guerra social para conseguirla. La religión es un asunto privado, no público. Pero en ningún caso se trata de una guerra contra las religiones: la laicidad es una ideología de la emancipación, no de la dominación. Es la Ilustración. Pero las iglesias, mezquitas y sinagogas nunca han renunciado a ganar espacio público. Su sueño es volver a ser el centro de la educación.

Hi haurà qui li dirà que, si fem del sistema educatiu un espai únicament d'allò comú, estem negant les diferències. L'escola no hauria de poder celebrar també la diversitat?

Les diferències no s'han de negar, però són un assumpte privat. Posar èmfasi en la diferència desemboca en la petició de diferències de drets. I si tens drets diferents, em pots demanar de no venir a classe dissabte, per exemple. No. Al Canadà van arribar a acceptar que musulmans tinguessin dues o tres dones en nom del dret a la diferència. Podem discutir filosòficament sobre això, però els cinc valors de què parlàvem abans han de ser el nucli dur de

l'educació, perquè representen el millor de la civilització avui.

Habrá quién le dirá que, si hacemos del sistema educativo un espacio únicamente de aquello común, estamos negando las diferencias. La escuela no tendría que poder celebrar también la diversidad?

Las diferencias no se tienen que negar, pero son un asunto privado. Poner énfasis en la diferencia desemboca en la petición de diferencias de derechos. Y si tienes derechos diferentes, me puedes pedir de no venir a clase el sábado, por ejemplo. No. En el Canadá llegaron a aceptar que musulmanes tuvieran dos o tres mujeres en nombre del derecho a la diferencia. Podemos discutir filosóficamente sobre esto, pero los cinco valores de que hablábamos antes tienen que ser el núcleo duro de la educación, porque representan lo mejor de la civilización hoy.

Què més pot fer l'escola per revertir les bosses d'exclusió?

Moltíssim. Pot engegar una política de recuperació escolar. La gent exclosa del sistema ha de ser recuperada. És absolutament necessari. S'ha d'obrir l'escola als que l'han deixada. I l'escola –sé que és difícil, però hi ha bones experiències– ha de fer un treball cap a les famílies. Sensibilitzar els pares i les mares. L'alfabetització de famílies, sobretot de les mares, és essencial.

Que más puede hacer la escuela para revertir las bolsas de exclusión?

Muchísimo. Puede poner en marcha una política de recuperación escolar. La gente excluida del sistema tiene que ser recuperada. Es absolutamente necesario. Se tiene que abrir la escuela a los que la han dejado. Y la escuela – sé que es difícil, pero hay buenas experiencias– tiene que hacer un trabajo hacia las familias. Sensibilizar a los padres y las madres. La alfabetización de familias, sobre todo de las madres, es esencial.

Aquí a Girona hi ha escoles que fan venir les famílies a fer els deures amb els seus fills. Són experiències crucials. I la majoria són dones.

Les dones són el vector més important de la modernització cultural. S'ha de fer una feina de recuperació i d'ajuda a les mares en els espais en què viuen els immigrants. Que els mestres tinguin un espai horari consagrat als espais de vida de la gent, a les cases de cultura. És la reconstrucció del teixit social. Però per a això calen dues coses: recursos i confiança en els mestres.

Aquí en Girona hay escuelas que hacen venir las familias a hacer los deberes con sus hijos. Son experiencias cruciales. Y la mayoría son mujeres.

Las mujeres son el vector más importante de la modernización cultural. Se tiene que hacer un trabajo de recuperación y de ayuda a las madres en los espacios en que viven los inmigrantes. Que los maestros tengan un espacio horario consagrado a los espacios de vida de la gente, a las casas de cultura. Es la reconstrucción del tejido social. Pero para lo cual hacen falta dos cosas: recursos y confianza en los maestros.

Com afecta a tot això la globalització? Aquests espais que comenta, el temps per al debat, per a l'intercanvi, per parlar de valors, queden relegats davant un sistema que es regeix cada cop més, i exigeix amb més

freqüència, resultats.

És curiós que el que es globalitza és la competència mercantil i no el saber.

Cómo afecta a todo esto la globalización? Estos espacios que comenta, el tiempo para el debate, para el intercambio, para hablar de valores, quedan relegados ante un sistema que se rige cada vez más, y exige con más frecuencia, resultados.

Es curioso que lo que se globaliza es la competencia mercantil y no el saber.

Per què?

Perquè es privatitza el vincle social, tots els espais de la vida comuna. És aquesta, la lògica de la globalització: destrossar el bé comú per l'interès privat. Davant d'això hem de defensar els espais de producció dels bens comuns, com el saber. En la transmissió del saber no hi ha d'entrar la competència. La UE introdueix competència en nom de la construcció del gran mercat. Mirem el Pla Bononya: ha estat un fracàs! Ha destrossat la capacitat de creació cultural de quasi tots els països que tenien un bon sistema. Si no separem l'educació del mercat, aquesta desapareixerà i tindrem un sistema com el dels EUA. Anti bé comú. No ho podem acceptar. S'estan creant desigualtats com mai havien existit aquí a Europa. Hem de lluitar contra això.

Por qué?

Porque se privatiza el vínculo social, todos los espacios de la vida común. Es esta, la lógica de la globalización: destrozar el bien común por el interés privado. Ante esto tenemos que defender los espacios de producción de los bienes comunes, como el saber. En la transmisión del saber no hay que entrar en la competencia. La UE introduce competencia en nombre de la construcción del gran mercado. Miramos el Plan Bononya: ha sido un fracaso! Ha destrozado la capacidad de creación cultural de casi todos los países que tenían un buen sistema. Si no separamos la educación del mercado, esta desaparecerá y tendremos un sistema como el de los EE.UU.. Anti bien común. No lo podemos aceptar. Se están creando desigualdades como nunca habían existido aquí en Europa. Tenemos que luchar contra esto.

Vostè dirà com.

D'entrada, no podem dir que no a Europa. És un procés històric. Però calen regles. En primer lloc, cal arreglar la situació del sistema monetari internacional, que és causa de competència deslleial a escala planetària. I en segon lloc, cal estabilitzar la situació geopolítica mundial, i el gran focus a escala planetària és ara mateix el Mediterrani. Allà hi són totes les contradiccions: identitàries, migratòries, ecològiques, econòmiques, militars. La comunitat internacional ha de proposar a aquesta regió un Pla Marshall perquè es pugui desenvolupar econòmicament.

Usted dirá cómo.

De entrada, no podemos decir que no a Europa. Es un proceso histórico. Pero hacen falta reglas. En primer lugar, hay que arreglar la situación del sistema

monetario internacional, que es causa de competencia desleal a escala planetaria. Y en segundo lugar, hay que estabilizar la situación geopolítica mundial, y el gran foco a escala planetaria es ahora mismo el Mediterráneo. Allá están todas las contradicciones: identitarias, migratorias, ecológicas, económicas, militares. La comunidad internacional tiene que proponer en esta región un Pla Marshall para que se pueda desarrollar económicamente.

ENLLAÇ A LA NOTÍCIA:

<http://diarieducacio.cat/sami-nair-lalfabetitzacio-de-families-sobretot-de-les-mares-es-essencial/>

inici